

Procesverloop

Het proces tot nu toe

Nadat de bestuursopdracht is vastgesteld hebben wij een Ipsos I&O ingehuurd om het economisch profiel wat zij hebben opgesteld in 2022 te verdiepen en een update te geven. Dit hebben zij gedaan door middel van diverse interviews en data te analyseren. De interviews hebben zij gehouden met verschillende landelijke organisaties, organisaties die regionaal (Zeeuws) zijn gevestigd, overkoepelende organisaties van sectoren die een prominente rol spelen in onze gemeente en tenslotte met onze stakeholders. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in trends en ontwikkelingen op nationaal niveau en deze is vertaald in een SWOT-analyse voor de gemeente Sluis.

Dit werd opgeleverd eind november 2024. Om het voor onze stakeholders iets meer tastbaar te maken, hebben we aan Ipsos I&O gevraagd om dit te vertalen in 6 scenario's. We hebben gevraagd om prikkelende scenario's, vooral om input te krijgen en om af te tasten waar de voorkeur van onze stakeholders naar uit gaat. De input die we deze avond hebben opgehaald is meegenomen in het rapport "Economisch perspectief gemeente Sluis", opgesteld door Ipsos I&O. Dit rapport is in februari 2025 door onze gemeente ontvangen.

Het rapport diende als uitgangspunt voor de 3 scenario's die aan uw raad zijn gepresenteerd op 18 februari 2025 en deze heeft u schriftelijk ontvangen in maart 2025.

De bijeenkomst met de stakeholders op 20 februari 2025 en de input van uw raad heeft veel waardevolle informatie opgeleverd. De 3 prikkelende scenario's waren ook voor de stakeholders weer een bron van inspiratie. De druk bezochte bijeenkomst met een gemêleerd gezelschap van stakeholders uit alle lagen van onze bevolking, leverde veel input op. De afdrank van de avond was dat we eigenlijk allemaal dezelfde kant op willen, en dat de verschillen vooral in de nuance zitten én in de weg er naar toe. Ook deze avond werd duidelijk dat de leefbaarheid van gemeente Sluis voorop staat voor iedereen en dat groei van de beroepsbevolking (en ook de arbeidsparticipatie) voorop staat. Uiteindelijk zal dit resulteren in het tot stand houden van de voorzieningen. Waarbij we niet moeten vergeten dat we voor een relatief kleine gemeente een mooi palet aan voorzieningen hebben, vergeleken met andere kleine gemeentes.

Waar staan we nu in het kort: Economisch perspectief gemeente Sluis

Onderstaand wordt kort ingegaan op het economisch profiel van gemeente Sluis. Voor het volledige inzicht wordt verwezen naar het bijgevoegde rapport “Economisch perspectief gemeente Sluis”. Dit rapport moet gezien worden als nulmeting. Op basis van deze nulmeting, de gesprekken met onze stakeholders/gemeenteraad en de keuze die uw raad maakt, zal de economische agenda verder opgesteld worden.

Economische structuur

- Landbouw, toerisme, zorg en detailhandel zijn met betrekking tot werkgelegenheid de dominante sectoren in Sluis, ook de zakelijke dienstverlening is verantwoordelijk voor veel werkgelegenheid, maar dit zijn voornamelijk de eenmanszaken, zzp-ers;
- De werkgelegenheid in Sluis heeft zich minder gunstig ontwikkeld tov van de Zeeuwse/landelijke werkgelegenheid dan op basis van de sectorstructuur verwacht zou mogen worden. De groei is wel in lijn met de gemeente Hulst en Terneuzen;
- Sluis telt relatief veel MKB-bedrijven. Het aantal eenmanszaken (zzp'ers) nam de afgelopen jaren toe maar minder sterk dan landelijk. De eenmanszaken zitten vooral in de zakelijke en financiële dienstverlening;
- De kernen van Sluis hebben elk een eigen en onderscheidend profiel. Waar in de kern Sluis de detailhandel een prominente rol speelt doet in Cadzand de horeca dat en in Oostburg de zorgsector. De economie van Breskens draait vooral op de groothandel, industrie, detailhandel en logistiek;
- Beperkt aantal starters en snelle groeiers. Het aantal faillissementen ligt in Sluis relatief laag;
- De waarde die de Sluisse bedrijven toevoegen aan de economie is relatief beperkt, maar laat de laatste jaren een sterkere stijging zien;
- Het aantal innovatieve bedrijven in Sluis is relatief laag, de meeste innovatie vindt plaats in de agrifoodsector;
- De CO2-uitstoot (uitgedrukt in ton per inwoner) is vanuit de meeste functies relatief hoog, met name voor de gebouwde omgeving. De CO2-uitstoot van de industrie en landbouw is relatief laag. Industrie is beperkt aanwezig. In de landbouw gaat het voor een belangrijk deel om akkerbouwbedrijven die minder CO2 uitstoten dan veeteeltbedrijven.

Demografie

- Sluis is relatief sterk vergrijsd en behoort hiermee tot de top 10 sterkst vergrijsde gemeenten in Nederland;
- De verhouding tussen het aantal ouderen (65 jaar of ouder) en het werkende deel van de bevolking ligt in Sluis beduidend hoger dan gemiddeld in Nederland en in Zeeland.
- De Sluisse bevolking krimpt en zal dit naar verwachting de komende jaren ook blijven doen. Maar ten opzichte van de meeste andere Zeeuwse gemeenten heeft Sluis de sterkste vergrijzingsgolf achter de rug.

Arbeidsmarkt

- Sluis heeft veel bedrijven ten opzichte van het aantal inwoners;
- Mede doordat het om veel kleine bedrijven gaat en de economie van Sluis weinig divers is, wordt er vanuit Sluis toch veel gependeld (vooral naar Terneuzen);
- De arbeidsparticipatie relatief laag, dit is voornamelijk het gevolg van de leeftijdsopbouw (relatief veel ouderen);
- In Sluis hebben relatief weinig mensen een bijstands- of werkloosheidsuitkering;

Trends en ontwikkelingen

De belangrijkste landelijke, Europese en mondiale trends en ontwikkelingen zijn grofweg in te delen in de volgende drie hoofdtrends:

1. Digitalisering en technologie
2. Klimaatverandering en duurzaamheid
3. Demografische veranderingen

Voor een uitgebreid verslag verwijzen wij u naar het bijgevoegde rapport.

Economisch perspectief

Op basis van het economisch profiel, de geschetste trends en ontwikkelingen en de interviews, is er inzicht gekomen in de sterke en zwakke punten en de kansen en bedreigingen voor de economie in Sluis.

Sterke punten	Zwakke punten
Stabiele economische basis: Met een groot mkb, veel familiebedrijven en weinig faillissementen beschikt Sluis over een stabiele economische basis.	Eenzijdige economie: De economie is sterk afhankelijk van toerisme wat leidt tot een eenzijdige en seizoensgebonden werkgelegenheid. Er is een tekort aan innovatieve en goedbetaalde werkgelegenheid (bijvoorbeeld in hightechsectoren, precisielandbouw).
Toerisme: Sluis heeft een mooie ligging aan de Zeeuwse kust en is goed bereikbaar voor toeristen, vooral uit België en Nederland. De regio profiteert van de populariteit van Zeeland als vakantiebestemming.	Woningmarkt: de markt voor tweede woningen heeft lange tijd de prijzen (voor de lokale bevolking) opgedreven. Met het nieuwe woonbeleid is dit tij aan het keren. De bestaande (verouderde) woningvoorraad sluit echter niet goed aan op de hedendaagse behoefte.
Agrifood: Sluis heeft een sterke agrifoodsector met een landbouwareaal dat potentie heeft voor verduurzaming en modernisering (zoals precisielandbouw).	Ruimte voor bedrijfsontwikkeling: Onvoldoende beschikbare grond voor de groei of het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid. Bedrijventerreinen en woningbouw komen langzaam van de grond wat de groei van de regio afremt.
Ligging: Hoewel Sluis vanuit Nederlands perspectief perifeer is gelegen, heeft het een groot achterland over de Belgische grens (inwoners, bedrijven, voorzieningen).	Beperkte bereikbaarheid: Het OV is onvoldoende ontwikkeld. Dit maakt de regio minder aantrekkelijk voor jongeren en jonge gezinnen. Ook belemmert het de groeiende groep senioren om de voorzieningen (zoals zorg) te bereiken.
	Beperkt aanbod van voorzieningen voor jongeren: Er zijn weinig goede voorzieningen (onderwijs, ontmoeting, vermaak) voor jongeren onder de 20 jaar. Dit maakt het moeilijk om deze groep aan te trekken of vast te houden.

Kansen	Bedreigingen
Diversificatie van de economie: er is ruimte om de economie te diversifiëren naar sectoren zoals agrotechnologie, precisielandbouw en duurzame energie. Dit kan niet alleen economische groei stimuleren, maar ook jongere mensen aantrekken met hogere opleidingsniveaus (voor wie dan wel de juiste voorzieningen aanwezig moeten zijn).	Afnemende leefbaarheid: Ontgroening en vergrijzing ondermijnen het draagvlak voor voorzieningen (winkels, onderwijs, sport, openbaar vervoer). Dit vormt een vicieuze cirkel. Met het vertrek van jongeren is het voor bestaande bedrijven steeds moeilijker om geschikt personeel te vinden. Het belemmert om nieuwe bedrijven aan te trekken.
Verjonging: Door te investeren in betaalbare woningen, bereikbaarheid en goede voorzieningen kan de regio aantrekkelijker zijn voor jongeren en jonge gezinnen. Dit kan de ontgroening beperken, de sociale basis versterken en tegelijkertijd een bijdrage leveren aan de economische perspectieven van het gebied (arbeidsmarkt).	Verschraling van de economie: De werkgelegenheid in de regio is voornamelijk gericht op toerisme, wat vaak niet aantrekkelijk is voor hoger opgeleiden. Hierdoor vertrekken ze naar andere regio's voor betere carrière mogelijkheden. Ook maakt de afhankelijkheid van toerisme en landbouw de Sluische economie kwetsbaar.
Regionale samenwerking: Gezamenlijk versterken van de infrastructuur en vervoersverbindingen met nabijgelegen steden en havens maakt de regio aantrekkelijker voor bedrijven en bewoners. Ook kunnen Zeeuwse gemeenten samen werken aan gemeenschappelijke doelen op het gebied van werkgelegenheid, onderwijs, bereikbaarheid en zorg.	Leegloop: Een verouderde woningvoorraad in combinatie met het uitblijven van nieuwbouwwoningen maakt dat het voor jongeren en jonge gezinnen steeds lastiger is een geschikte woning te vinden. Dit maakt dat zij mogelijk elders op zoek gaan naar een woning. Laat staan dat het nieuwe doelgroepen aantrekt.
Grensoverschrijdende samenwerking: De nabijheid van grotere Belgische steden zoals Brugge, Gent en Antwerpen biedt kansen voor regionale economische en culturele verbindingen. Dit varieert van toeristische uitstapjes tot het beschikbare arbeidspotentieel en tot samenwerking met het bedrijfsleven in de grensstreek. Ook biedt het achterland perspectieven voor bedrijven die op dit deel van de Europese afzetmarkt georiënteerd zijn.	
Innovatie: Sluis leent zich als uitstekend als proeftuin voor innovatieve toepassingen in bijvoorbeeld de landbouw en zorgsector. Sluis is een voorloper in een demografische trend die op langere termijn meer regio's te wachten staat. Dit maakt dat Sluis ook een voorloper kan zijn in oplossingsrichtingen om deze trends niet ten koste te laten gaan van de sociale en economische vitaliteit.	

Conclusies

- De uitdagingen van gemeente Sluis zitten verweven in vrijwel alle domeinen, dit vraagt om een integrale visie en aanpak, om duidelijke keuzes en om lef;
- De drie dimensies van de Triple P (mens, economie en milieu) dienen met elkaar in balans te blijven en hebben elkaar nodig;
- Er zijn mensen nodig om banen in te vullen en om voorzieningen in stand te houden. Bevolkingsgroei is een voorwaarde.

Aanbevelingen

Het wordt raadzaam geacht dat de gemeente Sluis de economische koers richting 2040 voorziet van concrete doelen gericht op de drie Triple P-dimensies en dit te realiseren met gericht beleid. Behalve voor de gemeente Sluis, ligt er ook voor de stakeholders (bedrijven, maatschappelijke organisaties, inwoners ed.) een rol weg gelegd in het vormgeven van een toekomstbestendige economie. Onder andere het hoofdstuk 'trends en ontwikkelingen' biedt hiervoor aanknopingspunten.

Wat zijn de randvoorwaarden

De input van uw raad, de stakeholders en het rapport heeft geleid tot een aantal scenario's. Voordat deze geschetst worden, willen wij de randvoorwaarden toelichten.

Bereikbaarheid/mobiliteit

- Bereikbaarheid van Sluis en de verbinding met de omliggende regio heeft aandacht nodig;
- Naast fysieke bereikbaarheid kan ook digitale bereikbaarheid bijdragen aan het realiseren van onder andere een passend voorzieningenaanbod.

Voldoende arbeidspotentieel en wonen

- Er is op dit moment een tekort aan beschikbare arbeidskrachten in alle sectoren. Dit komt enerzijds door de vergrijzing anderzijds door wegtrekken van jongeren uit de regio. De nu beschikbare vacatures kunnen misschien wel anders worden ingevuld. Is het mogelijk om een deel te digitaliseren, waardoor er meer geclusterd kan worden? En de vacature er anders uit komt te zien en de vacatures op een andere manier ingevuld kunnen worden;
- De arbeidsparticipatie is te laag. Ook hierin dient een kentering te komen. Stimuleer mensen om meer te gaan werken, bijvoorbeeld door gratis kinderopvang/voorschoolse opvang, beter aansluiting met school/opvang;
- Gemeente Sluis blijft zorg dragen voor de beschikbaarheid van de juiste woningen. Als wij jongeren/jonge gezinnen willen blijven aantrekken, zal het woningaanbod (en ook het voorzieningenaanbod) hierop afgestemd dienen te worden. Zorg voor een passende huisvesting voor arbeidsmigranten.

Behoud van leefbaarheid en voorzieningen

- Houdt het onderwijs op peil. Zorg dat er meer aansluiting komt, zodat basisschool, middelbare school en vervolgopleidingen op MBO-niveau in Zeeuws-Vlaanderen afgenomen kunnen worden. Betrek hierbij ook het bedrijfsleven;
- Toerisme blijft een belangrijke pijler. Mede door het toerisme is het voorzieningenpeil beter dan elders in Zeeland. We blijven inzetten op Waardevol Toerisme, waardoor het toerisme in balans blijft met de leefbaarheid in de kernen. (Het hoge voorzieningenniveau komt door het Toerisme, maar dit levert helaas geen profijt op voor onderwijs en zorg.);
- Er zijn bepaalde basisvoorzieningen benodigd, denk aan winkelaanbod, basisscholen en bepaalde zorgvoorzieningen. Stem dit af op de regio. Betrek Vlaanderen en overig Zeeuws-Vlaanderen voor een complementair voorzieningenaanbod;
- Sommige specialistische zorg kan in de gemeente Sluis of in Zeeuws-Vlaanderen niet (of minder) worden geboden. Kunnen onze buurgemeentes ons hierbij helpen of misschien zelfs wel faciliteren?

Netcongestie

Net zoals in de rest van het land is de capaciteit voor Sluis een uitdaging. Op dit moment heeft Sluis te maken met een tekort van elektriciteit, met een wachtrij voor nieuwe aansluitingen voor grootverbruikers. Daardoor is het niet mogelijk om uit te breiden, of om binnen de gemeentegrenzen te verhuizen voor met name bedrijven. Willen we dat de economie in Sluis op korte termijn gaat groeien, dan zal hier prioriteit aan gegeven moeten worden door middel van slimme oplossingen. Eén van de oplossingen kan bijvoorbeeld zijn dat in het compensatiepakket van de kernreactor (als deze komt in Zeeuws-Vlaanderen) wordt ingezet op het oplossen van de netcongestie.

Samenwerking

Samenwerking met Rijk, Provincie, Gemeentes, ook richting Vlaanderen is essentieel. Maar ook samenwerking met bedrijfsleven en onderwijs.

Waar willen we naartoe

In de informatieve raadsbijeenkomst van 18 februari 2025 zijn een drietal scenario's aan uw raad voorgelegd.

Scenario 1: Een groen en toeristisch Sluis

Het toerisme mag niet ten koste gaan van de landschappelijke kwaliteiten. De wens is om het open landschap te koesteren en verstedelijking verder tegen te gaan. De focus komt te liggen op natuurontwikkeling en biologische landbouw die hand in hand gaat met het kwalitatief op orde brengen van het toerismeaanbod in Sluis. Vanwege de toenemende vergrijzing, wordt fysieke zorg een nog prominenter rol toegedicht. Een groene, rustige omgeving trekt natuurliefhebbers en rustzoekers, dus zeker ook ouderen. Ouderen dragen minder bij aan het arbeidspotentieel en aan het behoud van voorzieningen op het gebied van onderwijs en sport. Wel zorgen ze voor een grote toestroom op de zorg (positief: meer volume om zorgvoorzieningen overeind te houden / negatief: druk op de zorg neemt toe en daarmee de zorgkloof). Ook dragen (vermogende) ouderen (die willen wonen in een groen en/of waterrijke omgeving) in positieve zin bij aan de economie omdat ze vaak meer te besteden hebben dan jongeren.

Scenario 2: Jong, duurzaam en innovatief Sluis

Bij deze ontwikkelingsrichting zet Sluis in op verjonging en verduurzaming van de economie in combinatie met innovatie van de bestaande hoofdsectoren (zorg en landbouw) en de mogelijkheid om ruimte te bieden voor nieuwe innovatieve bedrijvigheid. De energie neutrale economie biedt volop ruimte voor jong professionals; om zowel (duurzaam) te ondernemen als om (duurzaam) te wonen. Ook trekt het jongeren aan die hun (hybride) werk elders combineren met de rust en weidsheid van het Sluisse landschap. Dit biedt het gewenste draagvlak voor de instandhouding van voorzieningen. Het zorgt voor een jonge, gezonde en toekomstbestendige economische basis die voor alle hoofdsectoren interessante perspectieven biedt. Daarnaast zorgt deze focus maakt dat de Sluisse economie minder afhankelijk is van (schaarse) arbeid. Tegelijkertijd biedt het aanknopingspunten om hoger opgeleiden te interesseren voor en te binden aan de regio. Sluis vormt hiermee een voorbeeld voor andere regio's die nog aan de vooravond staan van een vergrijzings- en ontgroeningsgolf (en bijbehorende arbeidsmarktproblematiek).

Scenario 3: Verbindend Sluis want wij zijn één van de Z8

Onze strategische ligging tussen Zeebrugge, Vlissingen, North Sea Port -> Kanaalzone, zorgt ervoor dat wij een perfecte woon-, transport- en ondernemersgemeente zijn. We zetten in op een goede infrastructurele verbinding met Terneuzen, Vlissingen en Vlaanderen (o.a. Zeebrugge), en op het verkeer welke gemeente Sluis passeert. Vanuit onze gemeente staan we in maximaal 30 minuten in Terneuzen, Vlissingen en Vlaanderen. En we vormen een belangrijke verkeersader vanaf Rotterdam via de Midden Zeelandroute richting Zeebrugge. Ook de verlenging van de dammenroute door het realiseren van een vaste oeververbinding tussen Breskens en Vlissingen past binnen dit scenario in de toekomstvisie voor de lange termijn.

Twee realistische scenario's

In de informatieve raad van 18 februari 2025 heeft u aangegeven, deze 'droom'scenario's te willen comprimeren naar twee realistische scenario's. In het bijgevoegde voorstel wordt aan u gevraagd een keuze te maken voor één scenario. Dit scenario dient als uitgangspunt voor de economische agenda en de daarbij behorende uitvoeringsagenda.